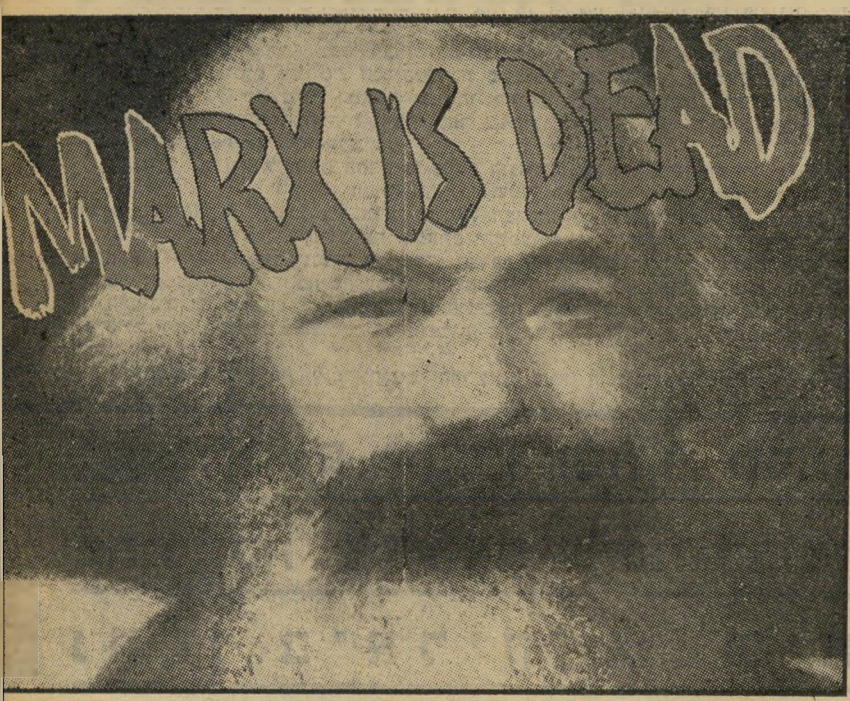

הפילוסופים החדשים של צרפת קוראים תגר על השמאל

הקומוניסטי והסוציאליסטי ועל הימין הפאשיסטי

וקובעים: „המארכסיזם הוא אופיום להמונים...”

אלוהים מת, מארכס מת

5 פני שנה איש לא הכיר אותם. היום הם הצעקה האחרונה של המחשבה החברתית בצרפת, ובשאר ארצות המערב. היום הם מכונים בפי כל בשם „הפילוסופים החדשים”. ספריהם נמכרים במאות אלפי עותקים, והם גוררים בעיקבותיהם את מרבית הצעירים שהיו חברים באירגוני השמאל המהפכניים. שבעוני-החדשות האמריקאי טיים הקדיש להם כתבת-שער תחת הכותרת „מארכס מת”.

מי הם „הפילוסופים החדשים”? אלה הם כעשרה אינטלקטואלים, מרצים לפילוסופיה, מרביתם יהודים שמאחדת אותם המסקנה האחת: שלילת כל האידיאולוגיות הפוליטיות — ובעיקר המארכסיזם. כיתביהם מלאי-מרידות, שמקורה הטענה שבסוציאליזם ובקומוניזם טמונים גרעיני הטוטאליטריזם. מרידות זו, והמחשבה הליברלית, הביאו אותם לתקוף את הסוציאליזם והקומוניזם בצורותיהם השונות. הם תוקפים את עולמי-הערכים השמאלי, ששימש כאבן המור שכת את האינטליגנציה המערבית מאז מילחמת-העולם הראשונה. עולמי-ערכים שהביאו להמתת מיליונים, עולם שחופש-הפרט אינו מהמפורסמות בו.

אנדרה גלוקסמן (40) וברנארד-הנרי לוי (28), הבולטים שבין „הפילוסופים החדשים”, ויהודים במוצאם, פירסמו ספרים שהגיעו בשבועות האחרונים לרשימת רביי המכר בצרפת. הם יצאו להתכתשויות טלוויזיוניות מול נאמני המארכסיזם, ויכלו להם. נשיא צרפת ואלרי ז'סקאר-ד'אסטן הזמינם לבקר בארמון האליזה, ומנהיג החזית הסוציאליסטית-קומוניסטית, פראנסואז מיטראן, הגדירים כ„חשובים למדי” והבטיח להגיב בכתב על מילול דיעותיהם והשקפותיהם.

לפירסומם הלאומי הגיעו „הפילוסופים-החדשים” כאשר ביקר בפאריס, ביוני השנה, ליאוניד ברז'נייב, מזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. אנדרה גלוקסמן היה הרוח החיה באירגון קבלת-הפנים מקבילה לאנשירוח צרפתיים. בריזמנית לקבלת-פנים שערך עבורם ברז'נייב, שעה שבקבלת-הפנים של ברז'נייב נכחו אנשירוח מחברי המפלגה הקומוניסטית הצרפתית, הרי שבקבלת-הפנים של גלוקסמן נכחו הפילוסוף הקשיש ז'אן-פול סארטר, ידידתו סימון דה-בובואר, האנתרופולוג מישל פוקו ורבים אחרים. אירוע זה היה בבחינת אבן-דרך למחאה, שהמחשה כי ברית-המועצות וסיני-העממית איבדו מכוח-המשיכה המהפכני שלהן והן נראות בעיני הצעירים והאינטלקטואלים בצרפת ובאירופה כבירוקרטיית-טוטאליטאריות.

גיבושה של מחשבה חדשה זו הוא תוצאה מצטברת של שנים רבות של אכזבה החל במישפטי-מוסקבה של שנות ה-30, מחנות-הריכוז הסובייטיים, דיכוי ההתקוממויות במזרח-ברלין, בודאפשט ופראג. ההכרה המאחדת את „הפילוסופים הצעירים” היא שתוכניות ותוכנונים סוציאליסטיים לא יביאו אוטופיה חדשה, או שיוויין חברתי כפי שקובעות מפלגות השמאל המערב-אירופי על דגליהן. יחד עם זאת אין הם מוכנים ליפול במלכודת של מטבעות-השלשון החדשות של אירופה, אודות „האירו-קומוניזם” וה„אירו-סוציאליזם”. הם אינם מאמינים עוד בסיסמות. הם מודעים לכך שבבחירות הבאות בצרפת, וגם באיטליה, יש ביכולת הברית הקומוניסטית-סוציאליסטית לנצח, ולהביא לדיקטטורה-עקיפה ולאובדן זכויות-הפרט.

יחד עם זאת שוללים „הפילוסופים החדשים” את האידיאולוגיות הנוכחיות השולטות במערב-אירופה, ובעיקר את הקפיטליזם, ומוסכם ביניהם שכל האידיאולוגיות המערביות הקיימות מהוות סכנה לחברה ולפרט.

אחד מהמאפיינים את „הפילוסופים החדשים” הוא גילם הצעיר (28 עד 40). והעובדה שכולם היו פעילים במאי 1968 ב„מהפיכה הצרפתית”, שכימעט והביאה להפלתו של שארל דה-גול. הכרתם בסכנות הטמונות בסוציאליזם החלו להתפתח כאשר נסיון המהפיכה של הסטודנטים והפעילים נבגד בידי המפלגה הקומוניסטית הצרפתית. גם ספריו של הסופר הרוסי הגולה, אלכסנדר סולז'ניצ'ין, תיארו בפניהם את האפשרויות הטמונות ב„ג'נה-עדן הסוציאליסטי” ואת אימי ה„גולאגים” הרוסיים. גם מי שנטה להאמין במאואיזם גילה את שיטת-הדיכוי הנהוגות בסין העממית. גורמים אלה, ויתרונותיה של חברת-הסעד שבה הם חיים, הביאו אותם לצאת להרתקה של נסיון הגדרה חברתי חדש, שבו הפרט משמש כערך עליון.

„בארנבריס בעל פרצוף הומאני”

אנדרה גלוקסמן, אחד המרכזיים שבין „הפילוסופים החדשים” נולד להורים שנמנו לטו מגרמניה לצרפת ב-1936. בגיל 14 השתייך כבר לאירגון-הנוער של המפלגה

השקפות שבהן דוגלות המפלגות הקומוניסטיות והסוציאליסטיות במערב-אירופה, שלפיהן מטרתן היא ניצחון בבחירות, ולא במהפכה, תוך שמירת ערכי הדמוקרטיה המערבית.

הקומוניסטית, ואחר-כך הפך למאואיסט. הוא חיבר עד כה ארבעה ספרים, שבהם הוא מתאר את מסלול חייו בין האידיאות השמאליות. החשוב שביניהם הוא הטבח וטורף האנשים, שבו הוא מעלה את הטענה שהדבר החשוב ביותר בספריו של סולז'ניצ'ין אינו כלל תיאור הגולאגים, אלא יכולת-ההתמודדות של בני-אדם, כפרטים, מול שיטה פרי ליטית. הוא טוען שהמבקרים הראשונים של הקומוניזם הרוסי התמודדו עם תחושות המנהיגות, כמו ארתור קסטלר בסיפרו אפלה בצהריים, שבו הוא מנסה לבחון את המתרחש במוחו של מנהיג כלוא. לדעת גלוקסמן מרשימה עשרת מונים יכולת ההתמודדות של האנשים הפשוטים.

טענתו היסודית של גלוקסמן היא שהמארכסיזם מעך את ההמונים בברוטאליות פאשיסטית. בספר אחר שלו, אחי המחשבה מחפש גלוקסמן את השולשים לעולה, והוא מאשים את הפילוסופים של המאה ה-19 — פילכה, הגל, מארכס וניטשה — באחריות לקונספציה של „המדע-האנושי”, שבו נעזרות ושולטות המדינות המודרניות באזרחיהן, ושוטפות את מוחותיהם בסיסמות חלולות על אודות „אומץ” ו„מחר חדש”. גלוקסמן רואה אותם מבשר בהתארגנויות ספונטאניות שלא על בסיס אידיאולוגי, בצרפת ובארצות מערביות אחרות. על נושאים חברתיים וקיומיים של התנגדויות לתחנות-השמל גרעיניות, ומאבקים של מיעוטים ליתר אוטונומיה. לדעתו, מעידות ההתארגנויות אלה על רצון אינטקטסיבי של אנשים לשוב ולחיות במיסגרות קהילתיות קטנות, ולחיות חיים בעלי משמעות שורשית ומאחדת.

הוגה-דיעות נוסף הוא ברנרד-הנרי לוי, שסיפרו בארבראירוס בעל פרצוף הומאני מתאר את הסוציאליזם האירופי בפארפארוה: מארכסיזם הוא אופיום להמונים. שעה שהוא מביע את החשש מפני עליית הסוציאליזם האירופי לשלטון במערב-אירופה, הוא טוען שבאותה מידה שבה הפגינו בשנות ה-50 נגד השגרירויות של ארצות-הברית במערב-אירופה, חייבים כיום להפגין נגד שגרירויות ברית-המועצות. לוי מתקומם בעיקרון נגד מנהיגים ורעיונות המתיימרים להביא „אור לאנושות”. לדעתו, יש לצפות לטובה רק ממנהיגים מקומיים, שיש בכוחם להתמודד עם בעיות מקומיות מסוימות, כמו זכויות לבני-מיעוטים, שיחרור-האשה וכו'. לדעת לוי, האופוזיציה המשמעותית היחידה, הקיימת כיום בעולם, היא זו המארגנת קבוצות של מיעוטים, ואלה אינם מגינים על אידיאולוגיות — אלא על עצמם, ועל המוסר שלהם.

הפרופסור הפאריסאי לפילוסופיה, ז'אן-פול דול, קובע כי „עמיה-מערב מצויים בעיצומו של תהליך של מעקב — כהגדרת פרידריך ניטשה — אחר מותו של אלוהים.

מה אומרים „הפילוסופים החדשים”?

- אנדרה גלוקסמן:** „מדיאגה אותי האמונה במיתוס של המהפיכה, המאפשרת לסטאלינים ולברז'נייבים לבצע בשמה פשיע, למונוע מהאנשים להתקומם נגדם.” „אני יושב ליד המיכתבה וחושב כיצד להושיע את החברה כולה.”
- ברנארד-הנרי לוי:** „היוכח שההמצאה החשובה ביותר של המאה ה-20 היתה מחנות-הריכוז.”
- ז'אן-מארי באנויס:** „אנו חשים בהתנגדות בני-האדם כנגד מיסגרות נר-חבות, והדבר כולל את האידיאולוגיות הפוליטיות.” „אנחנו המיזבלה שנותרת מחלום-הבלהות של ג'ורג' אורוול 1984...”
- מישל לה-בריס:** „אלוהים מת, מארכס מת, ואני בעצמי אני חש בטוב...”
- גיי לארדאו:** „אם אתה מצביע בבחירות שמאל או ימין — עשה זאת ללא אשליות. יש להוקיע את המחשבה שיש בכורח של שיטה כלשהי להושיע.”